

Církevní mateřská škola JONÁŠ

Jatecká 571,
395 01 Pacov
IČ: 47 224 576

Program pro podporu učení a socializace dítěte:

Společně to dokážeme!

Platnost od 1. září 2016

Obsah:

Úvod

1. Cíle programu.
2. Vymezení cílové skupiny programu.
3. Legislativní rámec.
4. Včasná péče.
 - 4.1. Oblasti spolupráce CMŠ Jonáš.
 - 4.2. Význam předškolní výchovy
5. Oblasti podpory učení a socializace dítěte.
 - 5.1. Podpora socioemočních dovedností.
 - 5.1.1. Poznávání: učitel, dítě, rodina.
 - 5.1.2. Účinné chválení.
 - 5.1.3. Udržování disciplíny.
 - 5.1.4. Řešení problémů.
 - 5.1.5. Navazování nových přátelství.
 - 5.1.6. Ovládání emocí.
 - 5.2. Podpora aktivního přístupu k učení.
 - 5.2.1. Interakce mezi dospělým a dítětem.
 - 5.2.2. Denní řád (program).
 - 5.2.3. Příprava prostředí.
 - 5.2.4. Hodnocení.
6. Aktivity programu.
 - 6.1.1. Aktivity pro děti v MŠ.
 - 6.1.2. Společné aktivity pro děti a rodiče v MŠ.

Závěr

Úvod

Motto: „ Děti se učí tomu, v čem žijí.“

- „ Žije-li dítě v prostředí výtěk, naučí se odsuzovat.“
- „ Žije-li dítě v prostředí nepřátelství, naučí se útočit.“
- „ Žije-li dítě v prostředí posměchu, naučí se být plaché.“
- „ Žije-li dítě v prostředí zahanbování, naučí se cítit se provinile.“
- „ Žije-li dítě v prostředí tolerance, naučí se být trpělivé.“
- „ Žije-li dítě v prostředí povzbuzování, naučí se důvěřovat si.“
- „ Žije-li dítě v prostředí chvály, naučí se oceňovat.“
- „ Žije-li dítě v prostředí slušnosti, naučí se být čestné.“
- „ Žije-li dítě v prostředí bezpečí, naučí se věřit.“
- „ Žije-li dítě v prostředí spokojenosti, naučí se mít rádo.“
- „ Žije-li dítě v prostředí přátelství, naučí se být rádo na světě.“

(Havlínová, s. 25, 1995)

Rodina představuje významné sociální a výchovné prostředí pro vývoj a rozvoj dítěte. Vnímá-li dítě, že je rodiči milováno, jsou na něj kladeny přiměřené požadavky a zároveň je akceptováno, vyrůstá v optimálním rodinném prostředí pro svůj rozvoj. Praxe a zkušenosti však ukazují, že tomu tak není v každé rodině. (Mertin, Gillernová, 2003)

Rodina je, jak již bylo zmíněno, jednou z nejdůležitějších faktorů, které ovlivňují zrání dítěte. Dítě rodiče i ostatní členy rodiny od nejútlejšího věku pozoruje a bezděčně napodobuje. Formování jeho osobnosti bývá tedy přímým odrazem kvality rodiny. Rodina určuje, jaké kompetence i způsoby uvažování jsou ceněny a naopak, co je považováno za zbytečné. Odráží se zde tedy hodnotový systém rodiny i celková úroveň obou rodičů, resp. všech dospělých členů rodiny, její celkový kontext. Každé prostředí, tedy i rodina, rozvíjí ty kompetence, které jsou zde užitečné a kterých si tato sociální skupina cení. Pokud se dítěti nedostává žádoucí výchovné péče a výchovných vzorů, lze hovořit o výchovné zanedbanosti. Výchovně zanedbávané bývají zejména děti rodičů s nízkou

Církevní mateřská škola JONÁŠ

Jatecká 571,
395 01 Pacov
IČ: 47 224 576

kulturní úrovni nebo paradoxně děti s vysokou socioekonomickou úrovní, kde však rodiče na děti nemají čas. Rodina však navenek může působit harmonicky. (Šnýdrová, 1994)

Důležité je, zda rodina, ve které dítě vyrůstá, je funkční. Jak uvádí Sobotková, 2001, funkčnost se posuzuje z několika pohledů. Prvním je tzv. osobnostní fungování, kdy je důležité, zda jsou členové rodiny se svou rolí a pozicí v rodině spokojeni. Druhé manželské, partnerské fungování, tzn., aby manželé či partneři byli ve vzájemném souladu, dále rodičovské fungování, které zahrnuje odpovědnost rodičů za výchovu dětí i to, jestli je rodičovská role obohacuje. Poslední uvádí socioekonomické fungování, zda je sociálně začleněná, na jaké úrovni je ekonomická úroveň rodiny a zda funguje sociální podpůrná síť.

Rodina určuje také sociální status dítěte, určuje sociální prestiž a sociální sebeuvědomění. Dítě zde poznává také základní sociální a kulturní hodnoty, normy a vytváří si jejich hierarchii. Pod jejím vlivem se vyvíjí také jeho sociální a morální citění. Prostřednictvím rodiny si také uvědomuje své místo a svou roli ve společnosti. (Kovařík, 1994)

Církevní mateřská škola JONÁŠ

Jatecká 571,
395 01 Pacov
IČ: 47 224 576

1. Cíle programu

Hlavní cíl:

- Celkový rozvoj osobnosti dítěte, podpora osvojování dovedností, poznatků, schopností, hodnot a postojů.

Díličí cíle:

- Podpora socioemočních dovedností.
- Podpora aktivního přístupu k učení.
- Aktivní zapojení rodiny.

2. Vymezení cílové skupiny programu

- Všechny děti CMŠ Jonáš.

3. Legislativní rámec

- Úmluva o právech dítěte.
- Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR - Bílá kniha.
- Školský zákon 561/2004 Sb.
- Vyhláška 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.
- RVP PV.

4. Včasná péče

Jednou z forem pro realizaci včasné péče je vzdělávání v předškolních zařízeních, které se zaměřují na rozvoj zdravého vývoje dítěte z hlediska kognitivních, sensorických a socioemočních funkcí. Mezi další formy patří poradenství, tzn. školní poradenská zařízení i školská poradenská zařízení (SPC, PPP), která poskytují zejména diagnostickou a poradenskou činnost dětem a jejich rodinám. Zároveň mohou také realizovat intervenční (reedukační a stimulační) programy pro děti a jejich rodiče, s cílem vyrovnávat deficity v jejich vývoji. V neposlední řadě i terénní práce v přirozeném prostředí rodiny (NO¹, OSPOD² apod.) (Běhounková, 2011).

4.1. Oblasti spolupráce CMŠ Jonáš

Předškolního vzdělávání

- MŠ v Pacově
- KMŠ Praha, CMŠ Voršilská ul., KMŠ Sv. Klimenta, CMŠ Studánka, CMŠ Srdíčko, KMŠ Kolín, KMŠ České Budějovice, CMŠ Kladno
- Konzultace problémových situací, výměna zkušeností.

Poradenství

- PPP Pelhřimov
 - konzultace při péči o děti se specifickými vzdělávacími potřebami;
 - řešení odkladů školní docházky;
- KPPP Praha
 - konzultace výchovně vzdělávacích problémů;
 - možnosti vyšetření dětí v poradně;
- SPC Jihlava
 - konzultace výchovně vzdělávacích problémů;
 - možnosti vyšetření dětí v poradně;

¹ Neziskové organizace

² Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Terénní práce

- Klíč – Centrum pro rodinu
 - Pomáhají rodinám s dětmi v obtížných životních situacích, např. pokud hrozí ztráta bydlení, děti mají potíže ve škole, rodina je v tíživé finanční situaci nebo hrozí umístění dítěte do ústavní péče.

Další

- Děťští lékaři v Pacově
 - konzultace v oblasti péče o zdraví dětí podle aktuální potřeby;
- Základní školy v Pacově
 - účast na akcích školy pořádaných pro veřejnost, předškoláky;
 - návštěva 1. tříd ZŠ s předškoláky;
- Kněží z farnosti
 - Návštěva v CMŠ Jonáš;
 - poradci v duchovní oblasti;

4.2. Význam předškolní výchovy

Mateřská škola je prvním a nejdůležitějším prostředím, se kterým se dítě setkává mimo nejbližší rodinu. Je to prostředí, ve kterém se děti poprvé setkávají s autoritou učitele a zažívají sociální interakci s vrstevníky. Přinášejí si do něj své osobnostní charakteristické rysy a rozdílné aspekty v chování, které si osvojily doma. Od těchto okolností se odvíjí míra potíží, kterým jednotlivé děti čelí při adaptaci na nové prostředí v mateřské škole, kde se učí poslouchat učitele a vycházet se spolužáky.

Kvalitní předškolní příprava je jedním z nejvýznamnějších nástrojů podpory pozdější školní úspěšnosti dětí. Děti žijící v prostředí sociálního vyloučení či sociálním vyloučením ohroženém, jsou v oblasti vzdělávání významně úspěšnější, pokud před zahájením povinné školní docházky absolvovali běžnou mateřskou školu. Jejich vzdělávací výsledky v průběhu povinné školní docházky jsou dlouhodobě lepší i ve srovnání s dětmi, kteří absolvovali předškolní přípravu v přípravných třídách základní školy. (Metodické doporučení č. j. 27607/2009-60)

Prvotní vzdělávání nezahrnuje pouze čtení, psaní a počítání, ale také rozvíjení sociálních a emočních dovedností. Kvalitní rané vzdělávání vede k pozitivní změně chování, zlepšuje postoje a přístup dětí ke škole a učení. Dále také omezuje problémy, se kterými se musejí učitelé potýkat

Církevní mateřská škola JONÁŠ

Jatecká 571,
395 01 Pacov
IČ: 47 224 576

v pozdějších letech. Dětem, které postrádají sociální dovednosti nutné k udržení přátelství, hrozí, že budou izolovány od svých vrstevníků (Coie, 1990 in Havrdová, 2011). Tyto děti jsou náchylnější vykládat si sociální podněty jako provokativní a reagovat i v neškodných situacích. Odmítnutí vrstevníky bývá často předzvěstí toho, že se dítě připojí ke skupině podobně rizikových jedinců.

Čas, který děti stráví v mateřské škole, je velmi důležitý pro jejich budoucí život. Účinná podpora v době, kdy dítě zakouší první sociální a emoční těžkosti, může být stěžejní pro vyřešení problémového chování dříve, než dojde k jeho zhoršení nebo pevnému zakotvení. Tím se zlepšuje nejen kvalita života dětí, ale také jejich rodičů. Zároveň s kultivací sociálních dovedností dítěte musí probíhat kultivace rodičovských schopností, které mu pomohou naučit se komunikovat a vycházet s ostatními, řešit problémy, jednat s druhými a zvládat hněv a úzkost. Tyto pozitivní sociální a emoční dovednosti mají zásadní význam pro vzdělání, velmi si jich cení zaměstnavatelé a jsou nezbytné pro to, aby si člověk udržel životní cíl a vyhnul se potížím s ovládním negativních emocí a vzteku. (Havrdová, 2011)

Faktory ovlivňující budoucí školní úspěšnost

- Včasná a pravidelná docházka do mateřské školy,
- navázání spolupráce s rodinou dítěte, respektovat názory rodičů na cíle a způsob jejich výchovy (pokud se jedná o názory natolik odlišné, že z toho vznikají problémy, je důležité je řešit s respektem, tolerancí a snažit se dospět opět ke spolupráci),
- individuální přístup pedagoga k dítěti a jeho rodinným příslušníkům,
- umožnění těmto dětem zažít pocit úspěchu, radosti z dobře vykonané práce,
- pestré, zábavné a přiměřeně náročné motivující výukové metody,
- realizování aktivit pro rodiče s dětmi,
- snaha o odbourání předsudků rodičů ostatních dětí vůči minoritním skupinám, vůči odlišnostem,
- zařazování aktivit pro rozvoj prosociálního chování (tolerance k odlišnostem, vědomí lidské rovnosti a sounáležitosti, umění pomoci druhým,...),
- návaznost předškolního a školního vzdělávání na nabídku trávení volného času,
- další vzdělávání učitelů MŠ a ZŠ v oblasti podpory socioemočních dovedností.

Rizikové oblasti

Církevní mateřská škola JONÁŠ

Jatecká 571,
395 01 Pacov
IČ: 47 224 576

- Odlišný hodnotový systém rodiny a školy – zejména hodnota, kterou rodina přisuzuje vzdělávání a škole jako instituci garantující tuto hodnotu.
- Pojetí sociální role a vztah k autoritě – ve škole se promítá, jak je v rodině vnímána role školáka, jaké jsou zvyklosti chování vůči dospělým či vůči členům rodiny.
- Odlišný kognitivní a autoregulační systém – záleží na tom, jak se v rodině pracuje s pravidly, impulzivitou, jak je rozvíjena frustrační tolerance, jak je rozvíjena slovní zásoba dítěte, jeho myšlení apod. Pokud je dítě v rodině ponecháno samo sobě, pak se rozvíjí spíše pragmatický kognitivní styl zaměřený na praktický život. Dítě pak sice neovládá akademické dovednosti, ale umí se postarat o sourozence, samostatně cestovat apod.
- Odlišná zkušenost s pracovním materiálem – na školní úspěšnost má vliv předchozí zkušenost s výukovými materiály (manipulace s knihami, vybarvování omalovánek, práce s pastelkami, apod.)
- Odlišný režim doma a ve škole – rozdělení času na „práci“ a „volno“ se děti učí v mateřských školách a jsou na tento režim připravovány i doma. Nezkušenost s tímto režimem může být pak nesprávně interpretována jako nezralost centrální nervové soustavy nebo neposlušnost.
- Odlišný komunikační a řečový rámec (jazykový kód) – jazyk strukturuje myšlení. Děti, kterým není doma předáván dostatečně bohatý jazyk adekvátní formou (komunikační dovednosti, slovní zásoba, vysvětlování pojmů), tak mají omezenější prostředky k uchopování světa (pojmenování jevů, slovní pohotovost, přemýšlení o světě, argumentaci). Působí pak jako kognitivně méně zdatné. (Růžičková 2008 in Havrdová, 2011)
- Zapojení rodičů do programu rozvoje dítěte – nedostatečná komunikace mezi školou a rodinou, lhostejný přístup ke vzdělání, nedůvěra v instituce, rizikové chování rodiče apod.
- Nízké očekávání pedagoga - Hellus 2004 dokládá, že čím vyšší očekávání na výsledky vzdělávání pedagog má, tím lepších výsledků dítě dosahuje. Svá očekávání totiž pedagog promítá do podpory dítěte, komunikace s ním, množstvím zadávání úkolů, poskytování příležitostí k procvičování apod. Věnuje mu více své pozornosti, času a kreativity.
- Nepravidelná docházka do školy.

5. Oblasti podpory učení a socializace dítěte

Nelze určit pouze jednu oblast, na kterou se při rozvoji dětí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí zaměřit. Důležité je zaměřit se na celkový rozvoj osobnosti dítěte, podporovat ho v osvojování dovedností, poznatků, schopností, hodnot a postojů.

5.1. Podpora socioemočních dovedností

Děti se sociálním a emočním dovednostem učí v první řadě tím, že vyrůstají jednak ve stabilní rodině s rodiči, kteří mají čas si s nimi hrát a věnují jim pozornost. Dále také v komunitě, kde se k sobě lidé chovají laskavě a s respektem. Děti potřebují jednoznačně vymezené hranice a pravidla, jejichž dodržování musí rodiče klidným způsobem, ale důsledně vyžadovat. Potřebují i prostředí, kde jsou na ně kladeny vysoké, ale reálné nároky.

Cíle:

- Porozumět sám sobě, vnímat sám sebe pozitivně, být si vědom svých silných i slabých stránek a zodpovědnosti, kterou má vůči druhým.
- Porozumět a umět ovládnout své pocity, umět se uklidnit v případě, že jsem znepokojený či rozzlobený, umět se povzbudit, když jsem smutný a naučit se tolerovat určitý stupeň frustrace.
- Optimismus, odolnost a vytrvalost tváří v tvář obtížím při plánování a plnění svých cílů.
- Komunikační dovednosti, vycházet s ostatními, umět řešit problémy a postavit se sám za sebe.
- Empatii a vidět svět z pohledu ostatních, pochopit a těšit se z rozdílů mezi lidmi, věnovat pozornost a naslouchat druhým (Gross, 2008 in Havrdová 2011).

5.1.1 Poznávání: učitel, dítě, rodina

Osobnostní vlastnosti učitele:

- Umět se vcítit do potřeb a pocitů dítěte.
- Dokázat se vžít do dětského světa, být hravý, ale i umět zaujmout roli diváka a klást o hře názorné otázky.
- Brát děti takové, jaké jsou, bez výhrad a odmítání, s porozuměním.
- Diagnostické schopnosti.

Je nutné, aby vzdělávací působení pedagoga vycházelo z pedagogické analýzy.

Pozorování a uvědomění individuálních potřeb a zájmů dítěte.

Církevní mateřská škola JONÁŠ

Jatecká 571,
395 01 Pacov
IČ: 47 224 576

- Zájmy dítěte:
 - *Kde si hraje;*
 - *S čím si hraje;*
 - *O čem si rád povídá;*
 - *V čem dosahuje výborné výsledky (příležitost dítě vyzdvihnout a pochválit je, přes ně je dále rozvíjet).*
- Aktuální rozvojový stav - děti jsou na určité vývojové úrovni (normální stav je asi ½ roku dopředu nebo zpět), důležité je neklást vyšší nároky, než je dítě schopno zvládnout. Pokud bychom to udělali, děti jsou pasivní a frustrovány.
- Konkrétní životní a sociální situace
 - Životní situace – co se právě děje v rodině dítěte.
 - Sociální situace – vztahy ve třídě. Důležité je zjistit vztahy ve třídě, např. komu dítě častěji podává míč, apod.
- Pravidelné sledování rozvojových i vzdělávacích pokroků – kognitivní oblast, související se školní zralostí.
- Sledování sociálních a emočních dovedností
 - Schopnost spolupracovat a žít s ostatními, navazovat spolupráci, umět se domluvit, respektovat ostatní, řešit problémy.
 - Trpělivost.
 - Sebekontrola.
 - Odhodlanost, aktivnost, ale i konkrétní schopnosti a dovednosti.
 - Organizační schopnosti – schopnost vytvořit bohaté a stimulační prostředí.

Budování dobrých vztahů s rodiči

• Spolupráce s rodinou

Rodina dítěti má zprostředkovávat:

- Významné modely chování;
- Systém, jak se znovu orientovat v okolním světě;
- Jistotu, stabilitu zázemí i dostatek podnětů;

Církevní mateřská škola JONÁŠ

Jatecká 571,
395 01 Pacov
IČ: 47 224 576

- Identifikační vzory obou pohlaví;
- Sebedůvěru;
- Jasný vztahový rámec vůči ostatním lidem, světu obecně i vůči sobě samému.

Úkolem institucionálního předškolního vzdělávání je doplňovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení (RVP PV).

- Povinnosti pedagoga ve vztahu k rodičům
 - Usilovat o vytváření partnerských vztahů mezi školou a rodiči;
 - Odpovídat za to, že rodiče mají přístup za svým dítětem do třídy a možnost účastnit se jeho činností;
 - Umožňovat rodičům účastnit se na tvorbě programu školy a jeho hodnocení;
 - vést s rodiči dítěte dialog o dítěti, jeho prospívání, rozvoji a učení.
- Kompetence učitelky jako předpoklad dobré spolupráce:
 - Dovednost navazovat kontakt s rodiči dětí.
 - Dovednost vhodně sdělit výsledky svých zjištění jednotlivým rodičům nebo celé skupině rodičů.
 - Dovednost iniciovat a řídit diskuse s rodiči.
 - Dovednost sdělovat požadavky a instrukce k jejich splnění tak, aby vytvořily podmínky pro jejich přijetí rodiči.
 - Dovednost přesvědčit rodiče o tom, že učitelé záleží na příznivém edukačním vývoji každého dítěte.
 - Empatie.
 - Naslouchání.
 - Profesionální argumentace.
 - Respekt bez předsudků.
- Doporučení pro efektivní spolupráci s rodiči
 - Buďte konstruktivní, vyvarujte se emocí.

Církevní mateřská škola JONÁŠ

Jatecká 571,
395 01 Pacov
IČ: 47 224 576

- Snažte se přeměřovat negativní emoce rodičů na něco pozitivního.
- Je důležité, aby rodiče od prvního setkání s Vámi cítili, že jsou ve škole vítáni a že dostanou užitečné informace.
- Chovejte se k rodičům svých dětí jako k sobě rovným.
- Neočekávejte, že všechny rodiče budou mít ke škole kladný vztah.
- Nepochybujte před rodiči děti, nemluvte o jiných dětech.
- Nemluvte jen o nepříjemných věcech, začněte pozitivním a končete něčím nadějným.
- Nepoučujte rodiče. (Syslová, 2011)
- Navázání kontaktu s rodiči ještě před nástupem do MŠ, např. pozvat je, aby se přišli podívat do MŠ, prohlédnou si ji, pohlát si zde s dítětem.
- Pozvat rodiče na společné akce pořádané CMŠ Jonáš ve spolupráci se SVČ Sítí.
- Sledovat vývoj dítěte, doplňovat si vzájemně informace o jeho pokrocích.
- Zajímat se o dítě a všimnout si změn, které rodiče potěší (pochválit nový účes dítěte, zástěrku, apod.)
- V případě stížností (i neoprávněných) se snažit zdvořile a taktně se domluvit.

Navázání vztahu s dětmi

- **Budování vztahu mezi učitelkou a dětmi**

Informace sdělujeme:

- Verbálně maximálně 20%
- Neverbálně, tzn. gesta, mimika, výraz očí, melodie hlasu, celkový postoj apod. min. 80%

- **Jak komunikovat s dětmi:**

- Pohled z očí do očí (snížit se na úroveň dítěte);
- Šetřit otázkami, především PROČ?
- Používat tzv. „Já výroky“ (popis - zpětná vazba)
- Podávání informací – zpravidla při porušování pravidel;
- Empatické reakce:

Církevní mateřská škola JONÁŠ

Jatecká 571,
395 01 Pacov
IČ: 47 224 576

- Naslouchejte s účastí – hovořte málo, dejte najevo, že vás zajímá, co dítě prožívá, ale nechte na něm, co vám o tom poví. Svůj zájem dejte najevo neverbálně nebo krátkými slůvky („Aha“, „hmmm“, „chápu“...)
 - Hovořte o tom, co druhý prožívá, oznamovací větou, nikoliv otázkou („Zdá se, že tě to zklamalo“, „To jsi musel být hodně rozzlobený“, ...)
 - Popište chování („Vidím, že váháš“, „Vidím, že pláčeš.“)
 - Umožněte splnit přání druhého ve fantazii („Kdyby tu maminka už byla, co byste spolu dělali?“)
 - Reagujte činem – empatie skutkem musí jít v některých situacích ruku v ruce s tím, co říkáme (odstranění příčin nepohody, fyzická pomoc...)
 - Vyjádřete podporu („Držím ti palce.“) (Syslová, 2011)
- Individuální přístup: poznat dítě jako jednotlivce, jeho silné a slabé stránky, zjistit co má a nemá rádo.
 - Navázat kontakt s dítětem skrze hru, obohatit ji, aby umožnila budovat s dětmi pozitivní vztahy.
 - Vytvoření pravidel a jasného systému, jak se jimi řídit. Při vytváření pravidel dbát na to, aby byly krátké a srozumitelné s jasným cílem a přiměřenými důsledky, v případě, že je dítě neuposlechne a i patřičnou odměnou za jejich splnění.

5.1.2 Účinné chválení

Znaky účinného chválení:

- Vědomé a spravedlivé.
- Co nejsrozumitelnější, aby děti pochopily, za co jsou chváleny.
- Chválit i jednotlivé pokroky, ne pouze konečný výsledek.
- Podporovat u dětí schopnost sebechvály.
- Častěji chválit těžko zvladatelné děti a stydlivé děti.
- Možnost odměny (razítka, samolepky do notýsku).

5.1.3 Udržování disciplíny

Možné strategie:

- Pozitivní prostředky (pochvala, možnost odměny).
- Ignorovat nepatřičné chování a odměňovat slušné chování (vhodné např. u hyperaktivních dětí, pro které je těžké déle sedět na svém místě).
- Fyzický zásah (vzít dítě za ruku a odvést ho tam, kde má být).
- Negativní prostředky (něco fyzicky odpíráme, zabránit jim něco dostat nebo se účastnit určité aktivity).

Pro zvládnutí nepatřičného chování, je nutné porozumět jeho povaze a logickým důsledkům. Podstatou techniky negativních následků je, že děti nechtějí, aby nastaly.

- „Time out“ = oddechový čas (čas určený ke zklidnění, který dítě stráví stranou).

5.1.4 Řešení problémů

Důležité je, aby se děti naučily řešit problémy bez zbytečně emotivních a agresivních reakcí.

Řešení problému:

- Identifikace problému. (Mám problém? Jaký?)
- Nalezení řešení. (Co mohu udělat?)
- Hodnocení důsledků každého řešení. (Co se stane, když...)
- Volba nejlepšího řešení, realizace rozhodnutí. (Jak jsem to vyřešil.)
- Zhodnocení celého procesu.

5.1.5 Navazování nových přátelství

- Především prostřednictvím hry, při které je nutná spolupráce.

5.1.6 Ovládání emocí

- Porozumět svým pocitům a situacím, které je mohou vyvolat.
- Rozeznávat pocity a nálady druhých. (Havrdová, 2011)

5.2. Podpora aktivního přístupu k učení

Děti jsou aktivními žáky, kteří objevují věci skrze bezprostřední zkušenost s lidmi, předměty, událostmi a myšlenkami (Marshalová, 2007 in Havrdová, 2011).

Hlavní principy:

- Zajímavé a různorodé učební materiály a pomůcky.
- Proces objevování prostřednictvím zkoumání neznámých předmětů.
- Výběr aktivit dle zájmu a potřeb dítěte.
- Aktivní užívání jazyka a myšlenkového procesu: děti popisují to, co vidí nebo dělají.
- Dospělí slouží jako „lešení“: podporují současnou vývojovou úroveň dítěte a zároveň se ho snaží posunout dále tím, že mu předkládá určité výzvy.

Mezi hlavní segmenty aktivního učení patří:

- interakce mezi dospělým a dítětem,
- denní řád,
- příprava prostředí,
- hodnocení.

5.2.1 Interakce mezi dospělým a dítětem

Nejdůležitějším krokem je budování důvěry mezi dítětem a učitelem. Je důležité, aby děti měly pocit, že jsou v bezpečném a láskyplném prostředí, kde je dospělá osoba, která jim pomůže vyřešit veškeré těžkosti a bude jim průvodcem v obtížné situaci.

Strategie:

- Poskytnutí psychické podpory, dle potřeby i fyzický kontakt, aby se děti cítily dobře.
- Úsměv či kývnutí, aby děti věděly, že jsme si vědomi jeho úsilí.
- Aktivní zapojení dospělého do hry.
- Být dětem stále k dispozici, pokud si chtějí promluvit.
- Povzbuzení.
- Zapojení dětí do řešení problémů.

5.2.2 Denní řád (program)

Církevní mateřská škola JONÁŠ

Jatecká 571,
395 01 Pacov
IČ: 47 224 576

Denní řád je praktický nástroj, který nám pomáhá děti provést procesem aktivního učení.

Přivítání - děti si podávají s učitelkou ruku, vzájemně se pozdraví. Dívají si přitom do očí.

Plánování - děti samy vyberou, jaké z nabízených činností se budou věnovat.

Realizace - děti si mohou hrát a pracovat s různými materiály a pomůckami v pracovní oblasti, kterou si zvolily. Realizace aktivity je ohraničena dobou vymezenou pro uskutečnění činnosti.

Zvukovým signálem (zvoneček) oznamujeme konec této doby.

1. Zazvonění = dodělávejte si práci, brzy bude konec.
2. Zazvonění = konec, uklízíme.

Rekapitulace - děti jsou požádány, aby sdělily ostatním, jakou činnost dělaly a jak se jim dařila.

5.2.3 Příprava prostředí

Malé skupinky

Umožňujeme 2 – 5 dětem, aby se seznamovaly s materiály a pomůckami v důvěrném a chápajícím prostředí. Učitel se posouvá od jednoho dítěte k druhému a sleduje je, poslouchá, jak si o pomůckách povídají. V případě potřeby jim poskytne radu, navrhne různá řešení.

Velké skupinky

Pomáhá rozvíjet pocit kolektivu. Děti se sejdou ke společné aktivitě.

Čas venku

Doba, kdy si děti mohou užívat hlučnou a energickou hru. Pomáhá dětem, aby byly v kontaktu s vnějším prostředím a těšily se z přírody.

5.2.4 Hodnocení

Pozorování dětí a vedení záznamů o jejich vývoji, sociálních vztazích, zálibách a výkyvech v chování.

Úspěšné řešení konfliktů:

- Klidná přístup – zastavit jakékoliv škodlivé činnosti, postavit se mezi děti tak, abychom byli na jejich úrovni, a klidným tónem se snažíme zastavit spor.
- Identifikace pocitů dětí – popisujeme je, dokud se dítě neuklidní. Věc, o kterou se děti hádají, máme u sebe do doby, než se konflikt vyřeší.
- Shromažďování informací o tom, co se stalo – naslouchat dětem na obou stranách.
- Zopakovat a shrnout problém, vlastními slovy popsat, co nám děti řekly.
- Poprosit děti, aby se nám pokusily dát návrhy, jak spor vyřešit a společně jeden vybereme.
- Následně poskytneme dětem podporu. Pochválíme je, že našly řešení a kontrolujeme, zda je efektivní. (Havrdová, 2011)

5.3. Aktivity programu

5.3.1 Aktivity pro děti v MŠ

Aktivity dle zaměření:

Podrobný popis jednotlivých aktivit je uveden v metodice "Hafíkovy hry a povídání".

Respektování autority a dodržování pravidel

- Respektování pravidel - děti se naučí diskutovat a stanovovat pravidla chování v kolektivu. Tím, že pravidla vytvoří a nakreslí samy, přispějí k lepšímu osvojení pravidel chování ve třídě. V případě, že se společně dohodnuté pravidlo poruší, piktogram pomůže k vysvětlení, proč toto chování není správné.
- Porozumění následkům - děti se naučí, že různé chování může být správné, či nikoliv, může mít vliv na ostatní a rovněž si uvědomí, že jejich chování může někomu ublížit.
- Dodržování instrukcí - děti si uvědomují, že pravidla jsou od toho, aby se zabránilo neštěstí (silniční pravidla), pomohla k orientaci (návody), nebo usnadnila spolupráci a pomohla k dosažení společného cíle (pravidla hry).

Církevní mateřská škola JONÁŠ

Jatecká 571,
395 01 Pacov
IČ: 47 224 576

Sebeovládání a agresivita

- Identifikace pocitů - děti se naučí rozpoznávat pocity a to, co je vyvolává. Zároveň si uvědomí (hlavně starší děti), že naše pocity jsou ovlivněné chováním ostatních a také že naše chování má vliv na pocity a náladu těch, kdo jsou kolem nás. Kromě toho děti zjišťují i to, že je oprávněné, že každý může v jednom a tomtéž okamžiku cítit jiný pocit než druhý člověk.
- Hodnocení vlastních pocitů - děti poznávají kamarády, jejich zkušenosti, názory, pocity.
- Ovládání vzteku – jak zvládat negativní emoce. První krok v ovládání vzteku a agresivity je rozpoznání vlastních negativních pocitů a to, že agresivní chování je problém, který se dá řešit. Děti lépe ovládají svůj vztek, když ho identifikují a postaví se k němu jako k problému, který mohou řešit.

Navazování kontaktů

- Seznamování: je to aktivita, která může fungovat jako „informativní“ začátek – něco jako je čtení ranních novin pro dospělé. Děti se dozví něco o svých spolužácích, objeví nové sympatie, ale taky informují své okolí o tom, co se jim stalo.
- Slušnost je jedna z naučených sociálních dovedností a děti se jí ve většině případů naučí nevědomě a selektivně (do velké míry podle toho, co je doma považováno za slušné atd.). Děti by měly rozumět tomu, že slušnost je základ společenského života a že je důležitá při navazování kontaktů a pokusů si najít kamarády. Tyto dovednosti je třeba zautomatizovat (vytvořit návyk na využívání dovednosti).
- Spolupráce - aktivita rozvíjí představivost, estetiku a spolupráci. Důležité u této aktivity je to, že děti naučí nejen spolupracovat, ale také respektovat práci ostatních. „Vylepšovat“ neznámá vymazat či předělat práce ostatních, ale přikreslit něco nového.

5.3.2 Společné aktivity pro děti a rodiče v MŠ

Církevní mateřská škola JONÁŠ

Jatecká 571,
395 01 Pacov
IČ: 47 224 576

Cílem těchto aktivit je zapojit rodiče do různých aktivit v MŠ, umožnit jim pozorovat děti v prostředí MŠ, spolupracovat s dětmi a učitelkami a tímto způsobem podpořit vývoj svých dětí. Pro větší zapojení je důležitá jejich dobrovolnická účast.

Jedná se o různé akce pořádané během roku:

- Táborák na zahájení nového školního roku.
- Adventní tvořivá dílna.
- Velikonoční barvení vajíček a pletení pomlázek.
- Překvapení ke Dni matek.
- Táborák na ukončení školního roku, apod.

Závěr

Kvalitní předškolní příprava je jedním z nejdůležitějších nástrojů podpory pozdější školní úspěšnosti dětí. Ve vztahu k potřebám dětí je především důležité, aby pedagogičtí pracovníci podporovali vytváření takového sociálního prostředí, které je přátelské a přijímající. Při pedagogické práci je třeba posilovat ve všech dětech pocit sounáležitosti a vzájemného respektu. Je důležité, aby pedagogičtí pracovníci věnovali zvýšenou pozornost dětem ohroženým vyloučením z kolektivu a učinili opatření, jež takovému stavu předejdou. Při komunikaci s dětmi, pro něž čeština není prvním (mateřským) jazykem, je třeba, aby se pedagogičtí pracovníci ujistili, že dítě rozumí obsahu sdělení, aniž by otevřeně upozorňovali na fakt, že by rozumět nemuselo. Vzhledem k tomu, že český jazyk je pro tyto děti základním integračním nástrojem, je třeba věnovat zvýšenou pozornost rozvíjení jeho porozumění.

Je také velmi důležité, aby byly do výchovných činností zařazovány aktivity zaměřené na snižování obav z odlišnosti, podporujících u dětí budování tolerance a respektu k odlišnostem, posilování vědomí obecné lidské rovnosti a sounáležitosti bez ohledu na příslušnost k sociokulturnímu zázemí či socioekonomickému statusu. Zaměřit se na aktivity rozvíjející schopnost kritického myšlení a objektivního hodnocení. Velmi důležité je, aby se pedagogičtí pracovníci mateřských škol aktivně podíleli na podpoře motivace rodičů.

Literatura:

Církevní mateřská škola JONÁŠ

Jatecká 571,
395 01 Pacov
IČ: 47 224 576

1. BĚHOUNKOVÁ, L.; HAVRDOVÁ, E.; SYSLOVÁ, Z. *Význam včasné intervence v raném vývoji dítěte. Metodická příručka*. 1.vyd. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2011. 147s. ISBN: 978-80-260-0641-1
2. HAVLÍNOVÁ, Miluše. *Zdravá mateřská škola*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. 141s. ISBN: 80-7178-048-0
3. HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1.vyd. Praha: Grada, 2007. 280s. ISBN: 80-247-1168-0
4. KOBLICOVÁ, Petra. *Edukace dětí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí v běžné MŠ*. Diplomová práce. Hradec Králové: 2011.
5. KOVAŘÍK, J. *Současná rodina v zrcadle anketních šetření*. VÚPSV: 1994
6. MERTIN, V.; GILLERNOVÁ, I. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 232s. ISBN: 80-7178-799-X
7. SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 1.vyd. Praha: Portál, 2001. 176s. ISBN: 80-7178-559-8
8. ŠNÝDROVÁ, Ivana. *Časopis Otec, dítě, rodina*, č. 1, 1994, Spravedlnost dětem, Dostupné na: <<http://www.iustin.cz/art.asp?art=3>>
9. VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2002. 304 s. ISBN 80-246-0181-8

Internetové zdroje:

Koncepce včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí v oblasti vzdělávání. [on-line]. [cit. 24.1.2012]. dostupné na: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/koncepce-vcasne-peco-deti-ze-sociokulturne-znevychodnujiciho-prostredi-1>>

Metodické doporučení č.j. 27607/2009-60 k zabezpečení rovných příležitostí ve vzdělávání dětí, žáků a žákyň se sociálním znevýhodněním. [on-line]. [cit. 27. 1. 2012]. dostupné na: <http://app.edu.cz/portal/page?_pageid=33,274209&_dad=portal&_schema=PORTAL&csu=3&cid=168&_piref33_274210_33_274209_274209.folder_id=168&_piref33_274210_33_274209_274209.showType=&_piref33_274210_33_274209_274209.page=2>

Církevní mateřská škola JONÁŠ

Jatecká 571,
395 01 Pacov
IČ: 47 224 576

Sbírka zákonů č. 317/2008, úplné znění zákona 516/2004S., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, jak vyplývá z pozdějších změn, s. 4832. [on-line]. [cit. 24.1.2012]. dostupné na: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/uplne-zneni-zakona-c-561-2004-sb>>

Metodická příručky:

„Hafíkovy hry a povídaní“ z projektu „ Tvorba metodiky na poskytování včasné péče dětem se sociokulturním znevýhodněním a její implementace do MŠ“.

Program vznikl na základě projektu „Tvorba metodiky na poskytování včasné péče dětem se sociokulturním znevýhodněním a její implementace do MŠ“, který jsme v rámci této metodiky testovali od **září 2011**.

Zpracovala: Mgr. Petra Koblicová